

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
18 novembre st. v.
30 novembre st. n.

Ese in fiecare duminică.
Redacțiunea:
Strada principala 375 a.

Nr. 46.

ANUL XXVI.
1890.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{3}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Popă fără voie.

Poveste spusă de Lénca bătrâna din Câmpina.

Ci-că eră odată in Câmpina un biet cismar și-i dicea lumea »Guraliul« că-i tocă gura mai dehai decât tóca dela biserică spre și de serbătóre. Jupân Guraliu eră om nevoieș, că avea dela Dumneđu o testea de copii și avea ș-o muiere mereu bolnavă, de nu-i ajungea lui munca meșteșugului, ci încă bietul creștin eră silit să vedă tot el și de copii și de o brumă de casă ce avea in locul muierei.

Păi ci-că se stêrnise odată sub Mihai-Vodă, cel vitéz, rezmeriță in țeră, și trecea Vodă cu óstea spre Ardeal, cu óste câtă frunďă și erbă. Și cum trecea Vodă prin Câmpina călare pe un cal alb, de-ți părea Arhanghelul Mihai, étă mări, că aude pe Guraliul, care stând călare pe puntea pirlazului popei Onufrie, mi-și invêrtia limba in gură ca melița și mi-i turnă popei la injurături de curgea gîl-gîl, ca potopul de gîrlă sprăvălită pe pripon.

— Da ce injuri tu, mēi jupâne, pe părintele ? strigă Vodă, oprindu-și calul.

— Păi M. Ta . . . am doisprece fole góle, doisprece părechi de șolduri de invêlit in țóle și de când cu rezmerița lucrul cismăriei a stinchit reu, de nu mai câștig nici cât să amăgesc fómea plodanilor. Și am đis eu in gândul meu : Mē Guraliule, ian fă până la moș popa Onufrie și-i cere cu imprumutare câțiva taleri, până s'o potolí resmerița. Păi M. Ta, popa mi-a respuns : »Ei mē ásta, talerii nu cresc in dudăuri . . . Munceșce-ți meșteșugul și-i da de taleri.«

— Bine ț-a grăit părintele, đise Vodă.

— Mí-a grăit bine ? . . De ce ? popa munceșce ? Boscorodeșce numai din gură tóte alea duminica și in đile de praznic și după ce se pricistueșce in altar, imparte cu palamarul colivele dela ómeni, grău cu miere și mieđ de nucă și innódă in basmaua din brău mulți taleri tot in lescăi turceșci de argint . . . Da ce ? A muncit popa pentru așa câștig ? Ba numai cât a băgat discul sub nasul creștinilor și fiecare i-a dat din ce n'a avut . . . Păi asta muncă se chiamă ? Pe mine me trec nădufurile din faptul đilei până nóptea târđu când sfirie pe sfêșșite mucul opaetului, și tot nu am mălaiu pentru copii.

— Așá cređi, jupân Guraliule ? Popa câștigă mult și lesne, ér tu munceșci tot in sec ? Va să đică nu ești mulțumit cu meseria ta ?

— Da cum oi fi mulțumit, Măria Ta ?

— Decă-i așá, ecă mâne tot e Sânta duminică, tu să iai slujba popei, să boscorodeșci tu in locul lui . . .

Ci-că pe vremea aia, atăta eră de mare puterea lui Vodă, că și darul preoției tot el îl putea da mai dehai decât părintele Vlădică.

— Să trăeșci, M. Ta, đice jupân Guraliu, popă me vrei, popă voi fi . . .

*

Cum ajunse acasă jupân Guraliu, strigă din tindă muierei lui : Nastasio, sânt popă, de acum fără de muncă o să avem de tóte . . . Biéta femee își făcú pe ascuns cruce đicându-și : aoleo ! atăta imi mai trebuie, s'a smintit bietul omul meu !

Numai la urma urmei — după ce-i povesti cele întemplate, se mai domoli și gróza Nastasiei. *Părintele Guraliu*, blagoslovi copiii, care cereau mălaiu, đicându-le : »nu numai cu pâne trăeșce omul, ci și cu tot cuvântul ce éșá din gura Domnului !« că așa-i respunsese popa Onufrie când el pasă-mi-te se jăluia că n'are pită pentru copii.

— Tóte bune, đice la urmă Nastasia, tóte bune, omule, dar cum o să faci mâne slujba la biserică, când nici de bucovná n'ai avut parte s'o treci din scórtă in scórtă, la tinerețe.

— Ian lasă, fă Tasio, că m'oi pricepe eu să boscorodesc ca popa de nu-l pricepe nici baba Spanchia cea care a ținut luminarea la 12 popi, nici chiar Tircovnicul Dănăilă, cel care a invêțat tótă cartea la șcóla domnéscă din Têrgovistea.

*

A doua đi duminică palamarul mătură in faptul đilei, desprăfui iconastul cu icóna praznicului, că avea să vie Vodă la biserică și eră să fie și popă nou . . .

Da, ca să nu lungim vorba, veni Vodă cu alaiul seu împêrătesc și biserica se umplú de ómeni ca un cuib de lăstuni. Des de diminéță părintele Guraliu venise și el . . . Numa acú e acú ! Cu chiu cu vai cu ajutorul palamarului își puse stiharul, felonul, patrahirul. Étă că dascálul de strană đice ihenția de intrare la liturghie, ér palamarul trage clopotele in turle de se sgudue biserica . . .

— Bine cuvintéză părinte ! . .

— In numele tatălui și al fiului și al sfântului Duh ! đice părintele Guraliul din mijlocul dverelor împêrăteșci . . .

— Pré bine, đice Vodă, și inainte părinte.

— In numele tatălui și al fiului . . . poftoreșce Guraliul.

— Dă mai nainte, strigă Vodă mai tare.

— Și al sfântului Duh ! . . hm ! hm ! hm ! Dascăle, ce mai vine ?

— Haide, jupân Guraliul, — deslégă traista cu moliftele, cum lăcea părintele Onufrie, nu điseși că meșteșugul popei nu este muncă ca cismăria ta ? Haide inainte că de nu, te spênzur !

De giaba își inghiția bietul jupânul Guraliul scupatul și-și tot frământă limba în gură, că nu eșă din ea nici atâta graiu cât mai țîșnește făină din gura veșcei la móră după ce tóte bóbele meilui au curs făină aurită în sacul omului și morarul și-a luat merticul.

— Blagoslovenia Domnului . . . Blagoslovenia lui Hristos . . . Păi să-ți ie dracul meșterul, părinte Onufrie, strigă Guraliul necăjit. — Tot mai ușor îmi este să trag sfóra cernită de pěr de porc, să cos carâmbii insurați dela toți câmpinenii, decât să ȳic *Dómnne mi-lueșce* pân'oi face clábuci la băerile gurei . . . Spên-zură-me, Măria Ta, că popă nu me fac!

— Ei jupâne, ȳice Vodă rîȳend, — fiece mese-rie are greutățile ei . . . Cine se țîne de a lui și nu injură pe a altuia, o nimereșce mai bine decât tine . . . Veȳi de calapóde și de tálpi și nu mai injură pe popa, de vrei să sporeșci . . . De leturghie nu ești făcut; să te vėd acum la cismărie să-mi faci cisme la oșteni, că resmeriță-neresmeriță, — cisme ne trebuie!

— Să trăeșci Măria Ta, strigă Guraliul, scoțend odajdiile și imbrăcând cu ele pe popa Onufrie, căruia îi sărută mână.

V. A. Urechia.

J a l e.

Pe rënd se scutur trist copacii
L'a erneli aspre sărutări;
Ce de mai frunȳe 'ngălbinite
S'aștern pe negrele cărări.

Și cât de jalnic îmi rėsună
Bătaia plóei în ferești!
De dorul ȳilelor trecute
Îți vine ca să 'nebuneșci!

Ș-un plâns neînȳeles te-apucă
Când veȳi în giurul teu pustiu,
O jale mare te cuprinde
Și-ți doce gândul la sicriu.

Și când te șcii atât de jună
Și veȳi c'atât de tristă ești,
De dorul ȳilelor frumoșe
Te miri, cum poți să mai trăeșci.

Si-ți vine ca să blastemi totul,
Privind un traiu fără de rost;
Ce tristă comedie-i vieȳa
Ș'artistul cât a fost de prost!

Virginia E. A. Xenopol.

Jalea Românului.

Credinȳe și datini.

I.

Cu ocaziunea descrierii credinȳelor și datinilor usitate la înmormentări, am ȳis, că voi culege bóccete dela diverse ocaziuni și punėndu-le în órecare ordine, voi arată cum își esprimă românul în poesie durerea și jalea inimei sale.

Înainte inse de descrierea bóccetelor, voesc să descriu o datină usitată prin comunele din giurul Maidanului, în deosebi în comunele Cacova și Varadia și anume: Strigarea ȳorilor la mort.

Se întėmplă ca murind cineva în familie și lăȳindu-se vestea despre casul morȳii prin comună, mâne ȳi în ȳori patru, șese ori opt femei dintre consăngeni — ori și străine — venind la casa celui mort, se aședă jumėtate la un colȳ și cealaltă în celalalt colȳ dealungul casei și încep alternativ a strigă ȳorile cãntând.

Trupa primă cãntă strofa întrebătóre, őr ceea-lalta őrăș cu glas jalnic-pėtrunȳetor raspunde:

ȳorile.

ȳorilor, surorilor,
Măndrelor voi ȳinelor,
Ian grăbiȳi voi de ȳiliȳi
Și pe Ion îl întėlniȳi
Și-l întórcėi înapoi,
Să vină el őr cu voi
L'asta lume luminată,
De Dumneȳeu bun lăsată,
La vėnt, plóe și la sóre
Și la apă curȳetóre.

Noi, acum veȳi că grăbim,
Éca deloc să ȳilim,
Dar nu 'ntórcem înapoi
Pe Ion a veni cu noi,
Ci că vremea ne-a venit,
De pornit la resărit,
Unde-un měr mândru 'nflorit
De tot că s'a veșeȳit.

ȳorilor, surorilor,
Măndrelor voi ȳinelor,
Ce grăbiȳi voi de ȳiliȳi
Și pe Ion îl despărȳiȳi
De jocuri ne jucate,
De lucruri nelucrate,
De flori miroșitóre,
D'albe și rumenióre?

Noi grăbim, veȳi, de ȳilim,
Nu pe Ion să-l despărȳim,
De jocuri ne jucate,
De lucruri nelucrate,
De flori miroșitóre,
D'albe și rumenióre.
Ci că vremea ne-a venit
Acum őră de pornit,
Căci câte flori impupesc,
Tóte pe una jelesc
Și câte în lume 'nflor,
Tóte lui se 'nchín cu dor
Și câte din lume trec,
Tóte pe el mi-l petrec

ȳorilor, surorilor,
Măndrelor voi ȳinelor,
Ian grăbiȳi voi de ȳiliȳi,
Apoi bine să faceȳi,
Pe el 'napoi să 'ntórcėi,
L'asta lume luminată,
De Dumneȳeu bun lăsată,
La vėnt, plóe și la sóre
Și la apă curȳetóre,
La fraȳi, surori și la mamă,
Cari pe ea cu dor o chiamă.

Bine, că noi vom grăbi
Și deloc că vom ȳili,
Dar cine 'n lume că póte
Să 'mplinėscă doruri tóte?

Ce ursita a urđit,
 In lume s'a implinit.
 Remâne nestrămutat,
 Chiar și pentru împărat.
 A plânge putem și noi,
 Dimpună și cu voi,
 Plângeți și voi codrilor,
 Mândrelor pădurilor,
 Plângeți și voi munților
 Și voi mândre văilor,
 Plângeți și voi apelor,
 Dimpună petrilor,
 Plângeți dobitoțelor,
 Dimpună lemnelor.
 Plângi tu lună și tu sóre,
 Când omu din lume móre,
 Plângeți și voi patru vânturi,
 Din tóte patru pământuri¹,
 Plângi o lume și alină,
 Clipa cu suspinuri plină,
 Că o stea ér a căđut
 Și din lume a trecut.

II.

Séra după apunerea sórelui nu este bine a se mai cântá până după cântatul cocoșilor de međ de nópte, când apoi matróna casei ori mama celui mort, eșind pe stradă, merge la némul cel mai apropiat jáluindu-se, in semn de vestire satului despre trista in-témplare².

Dar cum Dómne ai făcut
 Și pe mine m'ai bătut,
 Cu grea jele m'ai cuprins,
 Inima cu lanț ai strins,
 Me lăsași făr pușor
 Și făr dulce fecior.
 Ióne, Ióne, jelea me,
 Ióne, Ióne, mila me,
 Că bine mi s'o arătat,
 Că ești gata de plecat,
 De plecat să nu mai vini,
 Să me lași tot in suspini³,
 Au nu-ți fu ție miluță,
 Ca să lași a ta măicuță,
 Cu oboru⁴ singurel
 Și cu casa plin de jel.
 Au Dómne lume de dor,
 Me lăsași făr pușor,
 Ca de doru lui să mor,
 Să mor să me prăpădesc,
 Lângă el să putređesc,
 Doru⁵ să mi-l potolesc.

Adâncă și grea este durerea mamei, cu durere se îndreptă cătră Dumneđeu, cu jale și suspin cătră lume și cătră tot ce-i stă in cale și-i pică in memoriă, cum a lăsat-o făr mângăere. Ea preferă mai bine a fi murit și putređit, decât ca să indure astfel de lovitură mortală.

Cine este in stare să-i potolască jelea, cine să o facă să i se oprască dorul? Nime și ér nime! Plécă desperată de acasă ca dóră întâlningu-se cu

¹ Poporul invócă cele patru vânturi ce bat din cele patru regiuni a lumii și pe care le numește „4 pământuri.”

² Bócetele aceste sunt culegerile făcute cu ocaziunea reposării unui fecior tiner, in flórea vieții. Ca inse durerea și jalea româncei să se reoglindeze cât de fidel, am descris ca model numai jáluirea mamei și a unei mătușe a tinérului mort.

³ Poporul consideră de semne diferitele visuri urcióse și grele, ce le are înainte de vre-un cas trist.

⁴ Curte, avliă, horeț, ocol.

⁵ Sub „dor“ se înțelege in bécete, cu deosebire durerea sufletului.

cineva va fi in stare să o mângăe, se cântă cu glas de jale ca să vestescă tuturor celor ce o aud, mahnirea sufletului. Cine o aude plânge, cine o vede suspină așa, încât intréga uliță și ținut până unde străbate vocea ei, este in intristarea cea mai mare.

După acésta vestire de jale îndată una din femeile consângénului mai apropiat — căreia i-a fost drag reposatul séu o dóre mai tare — asemenea plécă cătră casa mortului cântându-se.

Tóte aceste produc in inimile auđitorilor o consternațiune și durere pe care numai românce e in stare să o producă.

Nu mai puțin și diferitele bécete cântate cu vers doios de cătră diferite némuri, storc lacrimi din ochii ascultătorilor. Mama de câte ori intră in chilia feciorului ei mort, de atâtea ori aplecându-se cu capul pe el, il cântă :

Nicolae, Nicolae,
 Nicolae pui de brad,
 Pui de brăduț nălțișor,
 Că-ți murim mumii de dor,
 Nu ț-a fost cu muma milă,
 Să me lași tu singură ;
 Că mama und' te-o mánat,
 Grija nu-o mai purtat,
 Ai făcut tu tóte bine,
 Ș-am avut nădejde 'n tine,
 Nicolae frumușel,
 Îți móre mama de jel,
 De jele și de necas,
 Că făr tine am remas.
 Scólă Nicolae, scólă,
 Nu băgá pe mama 'n bólă,
 Bólă multă o bolí,
 Tot la tine o gândí,
 Că nu-i d'al ușurel,
 Că-i dor de feciorel,
 De feciorel tinerel,
 Că a remas fără el,
 Și nu te póte zuită,
 Pân' in pământ m'oi băgá.

Un dor, care nici după intrarea ei in pământ nu se póte potolí căci étă cum continuă ea :

Și 'n pământ tot te-oi căută,
 Pân' de feciorel m'oi da.
 Și m'o mai trece de dor,
 Când te-oi aflá 'n pământior,
 Macar de tot putređit,
 Fără de chip de iubit.

De și prădat de insectele subterane, de și fără chip prefăcut in putređiune, totuș durerea ei atunci se va aliná, atunci se va simți fericită când va ști, că zace și putređește lângă el.

Mama te-ar ținé așa,
 Dar me tem că ti-i¹ strică,
 Dēcă nu te-om ingropá,
 Că mai bine-om² face așa,
 Să-mi potolesc durerea,
 O să-mi plângă inima ?
 Să te știu mort frumușel,
 Ca mai mult să-mi fie jel.

Dorința mamei este, ca de și mort, dar pe lângă tóte acestea vré să-l șcie c'a murit frumos, ca durerea cu atât mai mare să-i fie și dorul după densusă să nu aibă sfêrșit, căci étă cum se mai jelbue :

Spune-mi mumii acum bine,
 Fi-va 'n stare óre cine,

¹ Usitat de popor in loc de „te vei.” ² In loc de „vom.”

Jelea să m'o potolăscă,
Durerea să m'o lipsăscă?
Că durerea de fecior,
Nu să pôrt' aşă usor,
Că-i grea ca plumbul țării
Și-i afundă c'apa mării.

O asemănare din cele mai frumoase, care pentru simplitatea românei este una din cele mai prețuite. Cu durere apoi mai continuă :

Dămine ce făcuși aşă,
De-mi cerniși¹ inimióra,
Bagsémă-i porunc'aşă ;
Și porunca dumneșcă,
Musai să se implinăscă.

Poruncii Dumneșcești trebuie să se deie ascultare și pentru aceea cu umilință se plécă și supune. Cât de departe merge ea cu cugetarea, se pôte vedé din următoarele :

Scólă pușor de crin,
Nu me băgá 'n atâta chin,
Că mumii i-o remăné,
Numa doru și gelea.
Ș-or veni serbătorile
Și te-oi tot căută cu jele,
Ca să-ți dau un țol curat,
Ca să pleci la joc in sat,
Să-ți dee muma țolișóre²,
Ca să pleci la fetișóre,
Dar tóte astea n'or fi,
Inimióra mi s'o negri,
Óla oi luá cu luminióra,
Hártia cu tãmáiorá
Ș-oi tot veni la groșórá³
Ș-oi tot plánge numai plánge,
Pomișorii de s'or fránge,
La pământ jos or picá,
Ca să-mi mărăscă jelea.

Intocmai mare ca durerea mamei este și jalea mătușei (numită în părțile noastre »ceică«), care étá cum își exprimă durerea sufletului :

Dar Dămine unde-oi plecá,
Loc d'odină o-i aflá,
Să-mi potolesc durerea?
Nepoțele, nepoțele,
Tinerele, frumoșele!
Nu te da, nu te predá,
Că ești créngă tinerea.

Intocmai precum un ram tinér a unui copac voind a-l fránge, resistă prin incovăere, tocmai aşá ar fi dorit și dēnsa ca el, ca fecior in flórea vieții să fi resistat cōsei morții. Căci ea dela nepotu-i, fiind tinér, așteptá ca să se veselăscă la nuntă-i, unde să fie bucurie și fericire, nu jale și intristare.

Că ceica s'o bucurat,
Că-i nunți nuntă roșióra⁴
Și puiule, veseliorá,
Dar nu nuntă negrișóra,
Car' m'o rupt a inimióra.

¹ Negriș. Dela cernele cu care se negreșce lăna și anume se face din cōgiá de arin, petró vênătă (galița) și frunță de scumpină.

² Tólá séu hainá.

³ Femeile casei până la 6 săptămáni merg și de și séra înainte de apunerea sórelui, la grópá spre tãmáerea mortului, dela șese săptămáni până la un an numai dumineca și in serbători in restimpul dintre utrenie și liturghie.

⁴ Este datina ca la nunți un fecior mergénd prin sat cu ploschița să invite nuntași, pôrtá in mână un stég roșu.

Când m'apropiai d'obor
Și vėđui stég negrișor¹,
Am vrut să pocnesc de dor,
Al maică-ta ascultătel,
Al mumá-ta feciorel,
Feciorel înțelepțel
Și ai ceichii nepoțel,
Când pe drum tu ai plecat,
Așá-i fost de aborat²,
Cât pe unde ai călcat,
Pétra că s'o despícat,
Príngá noi când ai trecut,
La feréstrá ai hătut
Ș-am vorbit noi multișor,
D'aia pocneșce ceica de dor.

Pe scurt îi descrie însușirile avute in vieță. Vėđénd inse că tóte acestea nu vor mai fi, se jelbue dicénd :

Dar d'aicea incólea,
Ceica tot te-o așteptá,
Cu doru și cu jelea ;
Și de vėd că nu-i veni,
Inima in min' o pocni,
Ochii-mi s'or impánjeni,
Obrazu m'o galfeđ³,
Glasu-mi că se va slábi
Și de doru-ți m'oi topi.

Din aceste versuri culese ocașional se pôte apriat vedé spiritul poetic inăscut femeii române. Ea prin cuvintele doioșe izvorite din adâncul inimii, prin versul pėtruđetor și jalnic, roștit cu atâta duiosie, este in stare pe ori și cine să-l mișce aşá, incát fiind present la o astfel de ocașione, este cu neputință ca să resiste și ochii să nu se umple de lacrimi, ba chiar să nu curgă in șiróe. Zdrobirea inimii, jáluirea, suspinele și lacremile ei, pe lângá versul doios, să fie inima cât de impetritá, totuș trebuie să se móe și să producă compătímire și consternațiune.

Femeia română o afli in veselie ca pe o însuflețitóre, pe ea o afli la vreme de grea cercare ca imbărbătátóre și tot ea la diversele ocașioni de jale ca mângăetóre și alinátóre de dureri.

Pentru aceea aceste calități nobile, aceste însușiri neprețuite a femeii române, să ne întărăseá in aceea convingere, că românul câtá vreme femeia-i va veghiá la capul seu, nu va peri, și că multe cumplite și grozave vėnturi dușmănoșe vor trebui să sufle până ce lumina esistenței sale se va stinge.

Maidan, in novembre 1890.

Aurel Iana.

CAROL VII LA MARI SEI SUPUȘI.

— Dramă in 5 acte, de Ales. Dumas.

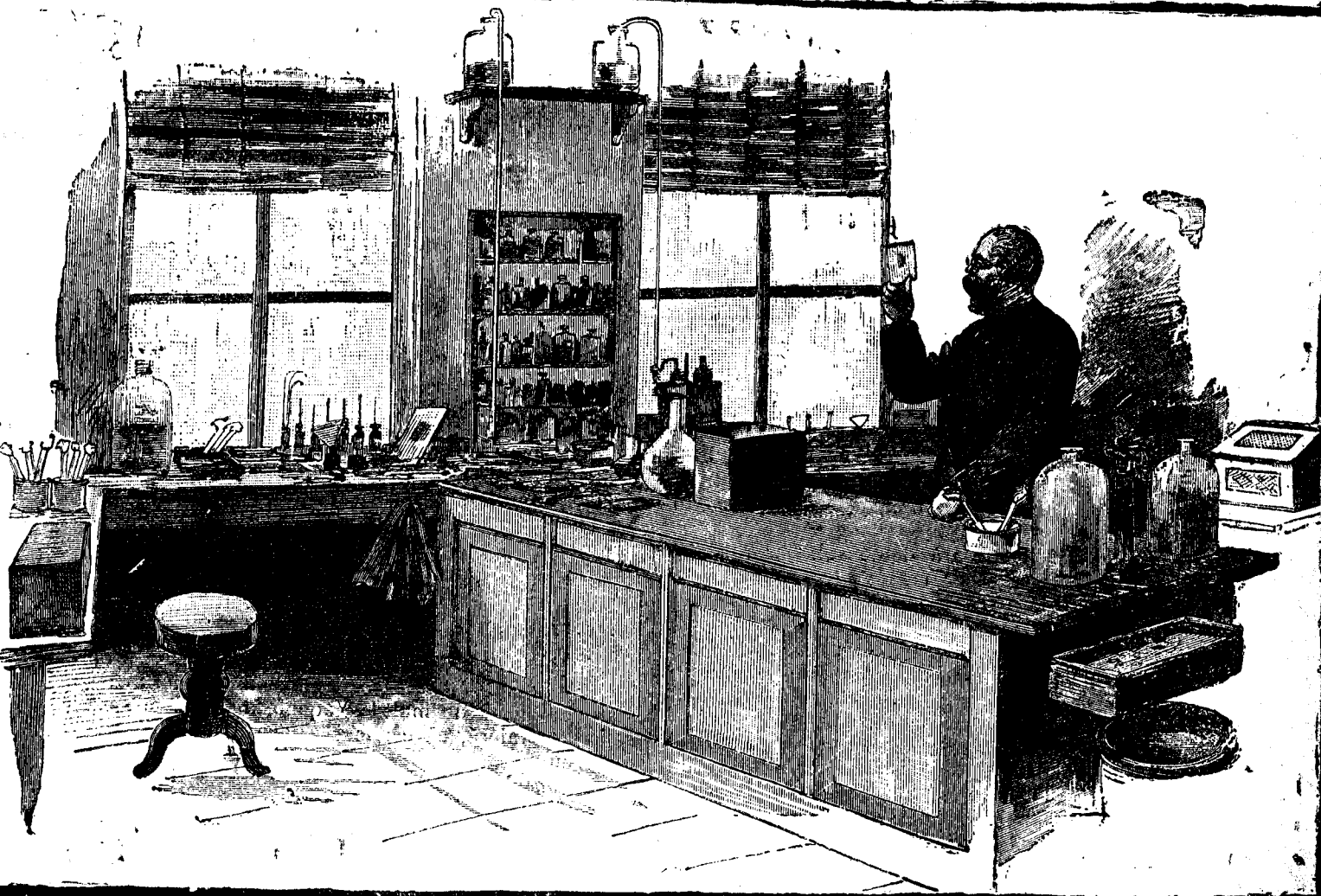
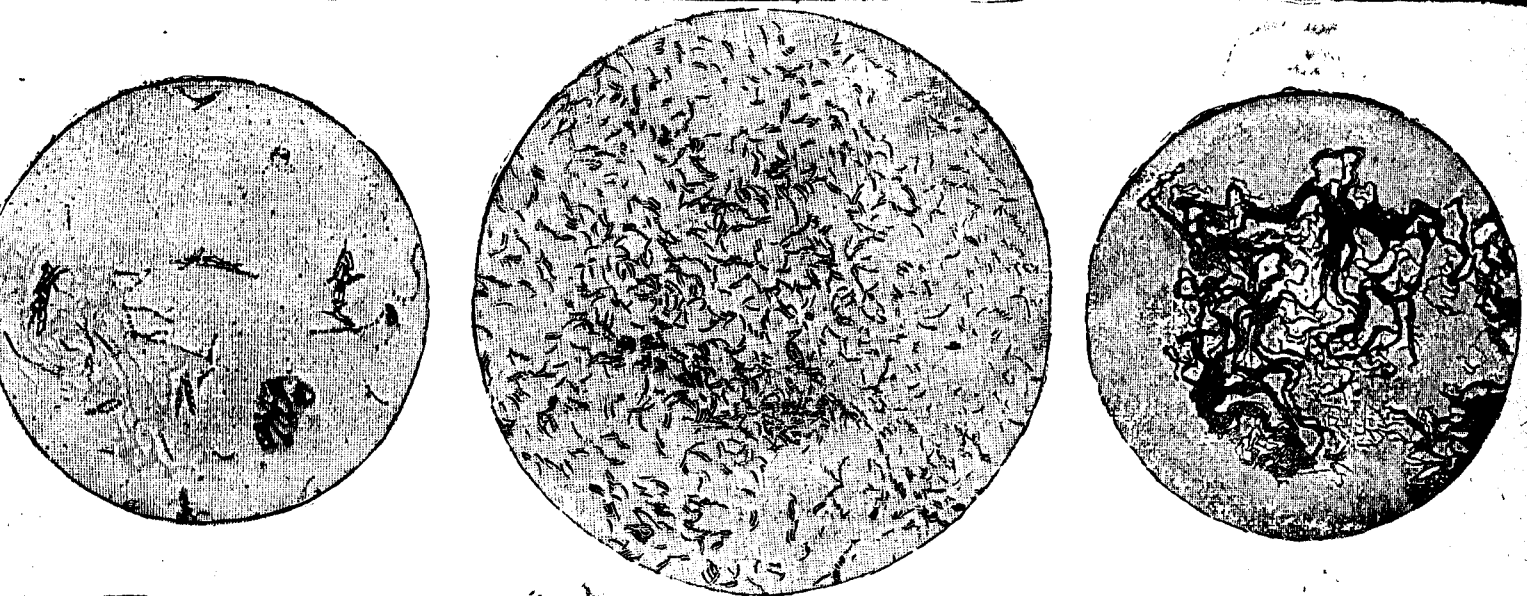
(Urmare.)

Yaqoub. (Cu melancolie.) Ce copil a fost mai fericit decat mine, mai triumfător decât mine? . . Când fruntea-mi aprinsă, se lasă grea ca o petró între mâ-nile-mi tremurátóre, și când amintirea-mi trece incet, din loc in loc, pe vechiul ei drum, — ca un om sil-lit să mérgá de andėrețele, — uitând timpul de față, și viitorul, — visez zorii vieței mele, aşá de frumoși, incát imi pare că ei n'au fost decât un vis, — o

¹ La morți, indeosebi la tineri, se pune la pórta casei un stég negru in semn de doliu. Asemenea se pôrtá stég negru de un fecior prin satele vecine unde reposatul are rudenii.

² A fi aborat, aș da un ifos, a fi mărăț.

³ Obraz galfed față palidă.

DR. KOCH ȘI LABORATORIUL SEU IN BERLIN.

minciună! — Nu mai port pare că lanțul în gât, nu mai sînt întemnițat, simt caldul sôre al nemărginitului orizon; vîd desfășurându-se prin arđetorul deșert, ca un șerpe înmărmurit, o lungă caravană... Cunosc de mai nainte frumoșele oaze unde ne vom opri cu toții să mîncăm și să bem... (cu estaz.) Aide, curaj! dragii mei cămilarari arabi, mai cîntați-mi încă odată versurile vóstre pline de silabe magice; invocați pe Mahomet, făclia Orientului; căci el, cămilar ca voi, luptînd și rugându-se, ca voi se ducea dela Meca la Medina... ori, nu cunoșceți voi cîntul grenadin, ce sêra pe malul Nilului, dinaintea cortului vostru, îl cîntă, învîrtindu-se neconținut într'un picior, aceea almea cu ochiul negru, pînă în fericita clipă în care, indoind estasul vostru, se lipeșce de frumosu-i trup haina-i de vual subțire, și pînă când pe fruntea-i umedă ce înșiră o comôră, tatăl meu îi face cu țechini o mască de aur?... Căci tatăl meu, la Saïd nu-i un simplu căpitan ca mulți alții. El are în tolba-i patru săgeți de resboiu, și, când întinde arcu-i, și când în patru părți el le aruncă drept semn la cele patru triburi ale sale, fiecare îi trimite câte-o sută de călăreți ageri și credincioși în timp numai cît vulturul ș-ar desface aripile sale... (Picînd erăș abătut.) Oh! ai milă Mahomet!... E un vis duios, — un vis al raiului, dar o deșteptare sângerôsă!... Vis din care me trezii într'o nôpte de lacrimi, cu un junghier în sin, robul unui rêsboine, care, pe când dormiam, din întemplantare numai m'a surprins... Acest om, e Raymond; acel fer... (Luînd de jos pumnalul ce l'a aruncat Raymond) e acest junghier! Când l'am vîdut, adiniôrea, am simțit mugind în giurul meu ca o furtună gróznică, cei de ce ani ai mei de robie... Jungherul teu! jungherul teu!... Da, îl voi ascuți întocmai după pofta ta!... Ș-apoi țî-l voi innapoi.

Bérenğera. Totuș, mi s'a spus, că mulțumită îngrigirilor contelui, rana ta a fost grabnic tîmăduită.

Yaqoub. Da! șciu că contele a fost destul de îndurător pentru mine: el întinse mîna cîtră robul murind; în acel cias de scrișnire, vîrsă pe buza-mi tótă apa ce-i mai rămăsese în ploscă și care o păstră pentru dînsul însuș... apă, ce în acele clipe, eră așă de rară în deșert, încât fiecare picătură prețuia cît un diamant! Êtă ceea ce-mi înmôie îndîrjitul meu suflet! Êtă ceea ce-mi rumegă în tăcere inima, când, în lungele mele nopți negre, iadul me ispiteșce de a innapoi plînsese pentru plînsese, lovituri pentru lovituri, junghiuri pentru junghiuri!

Bérenğera. Dar, de când te-a luat el din locul teu, poți să te plîngi de chipul cu care ești tratat aici? Îndată ce țîua resare, diminêța, nu ești cu totul liber?

Yaqoub. Da; inse, afară de dînsul, fiecare ce-mi vorbeșce, me batjocoreșce; me loveșce și me rîneșce de tot ce me ating. Dêcă el îmi indulceșce starea robiei mele, țîra lui îmi remăne inse vecinic amară. Între aste ziduri gróse, eu nu me simt de loc la largul meu... acest aer, ce ve pare destul de curat și limpede, îmi apêsă pieptul; ochiul meu slăbeșce străbătînd numai srtîmîntul vostru orizon; sôrele vostru e palid și țîua vóstră rece... Oh! mi-ar plăcê mai degrabă Simunul, da! chiar dêcă marea lui de flacări m'ar acoperi de viu sub para-i arđetóre!

Bérenğera. Dar, câte odată, am zărit ôre-cari lucruri de veselie ce se strecurau în ochii tei... când îți vorbiam...

Yaqoub. E o putere nepricepuiă! născută din privirea unui ânger în ochii unui muritor!... Oh! când îmi vorbeșci, tu, stăpâno, când glasu-ți pîtrunđetor resbate în fiecare vinișôră a adormitei mele inimi, s'ar părê, că sufletul meu, stins din lumea acêsta, așteptă dela suflarea ta o vieță nouă; că feri-

cirea ar fi numai de a trăi la genunchii tei, ânger... (Ingenunche.)

Bérenğera. Și dêcă acest ânger ar fi mai nenorocit dêcât tine, Yaqoub; și dêcă sufletul și creeru-mi apêsat ar nutri mai mult dêcât tine niște gîndiri gróznice... Îți plîngeai sôrta ta... ce ai țice tu de a mea?

Yaqoub. (Se scolă.) Sôrta blăstemată! ce-aș pute eu să fac ca să te mîngâi, pe tine ce mîngâi pe alții, dêcă nu a uită nenorocirile mele pentru ale tale... Ascultă totuș; dêcă, din întemplantare, s'ar găsi un om a cîrui înfățișare să-ți jignêscă privirea; dêcă țilele lui, asupra țilelor tale ar avê vr'o inriurire; și dêcă numai môrtea sa ț-ar putê sîrși suferința, chiar dêcă ar fi primit el dreptul de a te chinui dela ênsuș Mahomet, — când va trece pe dinaintea-mi să mi-l arăți incetinel cu degetul; și din acea clipă, me voi preface într'o umbră a umbrei lui; fie sôrele arđetor, fie nôptea posomorită, și ori ce drum ar apucă el ca să-mi scape din ghiare, voi găsi totuș și locul și ciasul nemerit spre a-l lovi, și ferul meu nu va greși nici un punct, și capul i se va zdrobi, chiar de ar călări el pe Al-Borack, calul Profetului!..

Bérenğera. Yaqoub, ce țici tu?

Yaqoub. Uitam... ah! iértă... uitam că ai un alt apêrător.

Bérenğera. Cine?

Yaqoub. Contele, care adiniôrea a ssosit...

Bérenğera. Aici?

Yaqoub. Da.

Bérenğera. (Spăimîntată.) Și nimene n'a venit să-mi spuie: »Berangero, bărbatul teu este aici!»

Yaqoub. Pentru niște ingrigiri necunoscute mie ca și ție, el vrê să ascundă de toți întorcerea sa. Încins cu găitanuri, sub o haină de preot, a bătut la ușa castelului acestuia, unde ca stăpân putea să poruncêscă a i se deschide.

Bérenğera. Ești sigur? cum, cine țî l'a arătat?

Yaqoub. Eu, singur numai, l'am recunoscut.

Bérenğera. Cum?

Yaqoub. După vorbă. Pentru arabul rătăcind prin țîrmi îndepărtați, nu e cel mai mic vuet care să nu-i fie cunoscent; tôte simțurile-i întinse ascult de-odată natura, ce vorbeșce din tôte glasurile sale; el înțelege, ori cît de departe soseșce vr'o suflăre, dêcă aude vuetul apei ce curge între maluri, murmurul vîntului printre frunđele de nopal, vorba omului, séu țîpêtul șacalului; și fiecare din aceste sunete, ori cît de incetinel ar resbate ele pînă la auđu-i, se întipăresc în amintirea-i și remăne acolo neclintite întotdêuna. Cum dar să nu fi cunoscut eu acel glas a cîrui resunet m'a făcut de atâtea ori să tresar din aiurirea mea?

Bérenğera. Așă-i! înțeleg... Negreșit că contele s'a întelnit cu Raymond... Ce rușine!... Și se întôrce ascuns sub niște strae străine... Negreșit pentru ca să primêscă scrisôrea de despărțenie dela sîntul părinte înainte de a da ochi cu mine... Așă-i! Acum vîd bine totul!... Căci astă rușine, vîd! o preveđusem eu de mult! Yaqoub, bine ț-ar spus-o eu mai adiniôră, că cel mai nenorocit dintre noi doi, eram eu.

Yaqoub. Nu te înțeleg... Sîrșeșce...

Bérenğera. Taci!... Oh! Yaqoub! ori care ar fi Dđeul la care te inchini tu, du-te și rógă-te pentru mine.

Scena V.

Aciași, Capelanul, Raymond, Andrei, toți arcașii, vuleții etc.

Capelanul. (După ce a pus o biblie pe crucifix.) Sînteți cu toții aici, copiii mei?

Bérenghera. Da.

Capelanul. V-ați rugat voi ca și mine în astă dimineață, din fundul inimii voastre, pentru domnia imbelșugată a stăpânului și regelui nostru Carol VII? (Toți se inclină.)

Bérenghera. Da.

Capelanul. Rugat-ați pe Dzeu să îngăduie a se naște un fiu, contelui, stăpânului nostru, așa ca vechia lui familie să nu se stingă odată cu densusul?

Bérenghera. Da.

Capelanul. Bine. Acum ascultați cuvântul sfânt al celui vecinic mângăetor: Genesa, Capitolul al 6-lea. 1. Și Sara, soția lui Avam, nu putea, cu totă făgăduința lui Dzeu, să dobândescă un fiu; dar, având o slugă egiptencă, numită Agar, 2. Ea își bărbatului seu: »Etă că Domnul mi-a închis sinul...

Bérenghera. Roga cât poți pe sfântul Atot-puterenic, care m'a blăstemat și pe mine să fiu stérpă!

Capelanul. (Urmând.) »Apropie-te de sluga mea: pôte că ea îți va da urmași.« (Și precum Avram se înroie, 3, »ea luă pe Agar, sluga sa egiptencă, după zece ani de când au început să locuiescă împreună pământul Hanaanului, și o dădu de soție bărbatului seu.«)

Bérenghera. (În genunchi.) Părinte, se cere și dela mine o așa jertfă?

Capelanul. (Urmând.) 4. »Și Agar avu un fiu dela Avraam, pe care-l numi Ismael.« — În genunchi, copii, acum să ve binecuvintez.

Raymond. (Mergând la Yaqoub care-ș ascute vèrful pumnalului seu.) Ei dar ce! unul din noi se prefăce că nu me aude... (Lui Yaqoub.) M'auți tu, Sarazinule? Ție îți vorbesc: în genunchi!

Yaqoub. (Privindu-l.) Arcașule! mi s'a spus că regele Carol dădea câte-odată porunci baronilor nobili ce treceau pe dinaintea-i, și că ei îl ascultau; că acești baroni, la rândul lor, aveau și ei dreptul de a da porunci vezeteilor lor, cari trebuiau să-i asculte: apoi vezeteul dăcea arcașului: »Fă ceea ce-ți poruncesc!« Dar cine Ț-a spus Ție că arcașul, care nu e nimic, pôte da porunci altuia decât cânelui seu?!

Raymond. Vorbele tale tocmai îți vor sluji de pildă: ascultă ce-ți poruncește arcașul, Sarazin necredincios! căci ce e Sarazinul alt decât un câne?

Yaqoub. Pe Alah! (Îl lovește cu pumnalul ce-l ascuția) Cănele acesta mușcă cu dinți de fer!..

Raymond. (Picând.) Ah! blăstēm!..

Toți arcașii. (Încungiurându-l.) Raymond! Raymond!

Yaqoub. (Descriind un cerc cu sabia lui.) Îndèrèt!.. Voi ca de mórtea lui eu singur să am parte, și de mi-ați răpi o picătură din sângele-i, mi-o veți plăti ca tot sângele vostru! Nime să nu înainteze dar, séu, pe Mahomet! voi face să-i sbóre capul ca un sughiț de copil!.. (Punând un genunchiu pe pământ ca să se apropie de Raymond, ce se luptă cu mórtea.) Ah! Raymond, etă că și eu la rândul meu te țin în mână! te privesc svèrcolindu-te la picioarele mele cum altă-dată eram eu la ale tale! Numai că nimeni nu îndrăznește să vie să-ți stîmpere setea agoniei cu câteva picături de apă macar! Dar, decă setea ta te arde pré cumplit, pune-ți buzele la rană, arcașule, și bé-ți însuș sângele teu... Nu-ți alungă privirea în toate părțile, ci uită te țintă în ochii mei... Agonia ta e pré scurtă!.. Arcașule, mori pré degrabă!

Raymond. (Întinzând o scrisóre unui arcaș.) Ah!.. pentru contele... (Móre.)

Yaqoub. (Impingând capul cu piciorul.) Rob slugarnic până 'n sfèrșit!.. Acum puteți să-l luați. (Trece spre fund, în drépta.)

Scena VI.

Acciași, Contele de Savoisy, apărând în nșă; *curteni guardi.*

Contele. Hei! ce e vuetul acesta? ce se petrece aici? Pe armele străbunilor mei! ați uitat voi că nimeni n'are dreptul să ridice glasul când stăpânul e aici? (Aruncă haina-i de pelerin și apare armat cu toate podóbele-i.) Ce e scrisóra aceea? (O ridică.) Și ce face acolo acel om? Raymond, arcașul meu mort? Pe numele meu Carol de Savoisy, voi ucide cu mâna mea pe ucigașul lui! Cine e? Inchide-ți ușile, arcași, ca nimeni să nu scape.

Yaqoub. (Mergând înaintea contelui) Eu l'am ucis, stăpâne... Etă-me: lovește!

Contele. (Trăgând pe jumătate sabia.) Mai și odată ceea ce ai dis, și vei muri!

Yaqoub. Zece ani au trecut de când el m'a adus rănit și m'a lăsat pe brațele tale... (Descoperindu-și pieptul.) Etă urma loviturii. (Descoperire pieptul lui Raymond și arată amèndou ranele.) Stăpâne! am lovit eu bine și drept în acelaș loc?... Veți... Dar brațul meu a fost mai iscusit decât al lui, și feru-mi a intrat mai adânc în inimă-i.

Contele. Atunci... e alt ceva; buna judecată nu pôte asemeni o ucidere cu o resbunare. Totuș, n'am creșut, că sosind aici, va trebui să încep prin a face dreptate altora... Luați cadavrul acesta, copii; să i se dea un mormânt creștinesc. Adio, slugă credinciosă, prietenul meu, adormit înainte de vreme de somnul vecinic al morței... Amèndoi eram născuți într'acelaș an, și nădăduiam că Dzeu, în aceeaș zi, în fața dușmanului englez, în lupta cea mai crâncenă, ne va lovi pe amèndoi de-odată cu mórtea soldatului... (Își șterge ochii.) Pagiu! ia un cal, și 'n grabă mare du-te la Bourge, unde e regele și curtea; și spune-i că me voi duce mâni să-i dau socotélă de însărcinarea ce-am avut-o. (Cătră doi arcași.) Voi, păziți pe ucigaș. (Capelanului, fără a băgă în sémă pe Bérenghera, ce-i întinde brațele.) (Ese.)

Bérenghera. Cum?! Nici un cuvânt!.. (Lui Yaqoub.) Sântem dar osîndiți amèndoi!

(Cortina.)

(Va urmă.)

N. A. Bogdan.

Cugetări.

Necapurile cele mici fac pe om tinër; cele mari îl fac aspru și sèlbatec.

André Chénier.

*

În genere, cineva nu cere sfaturi decât numai spre a nu le urmă, séu, decă le-a urmat, numai spre a puté impută cuiva că i le-a dat.

Alexandre Dumas.

*

Cineva nu adoră cum trebuie decât numai ceea ce cunóște puțin.

Edmond About.

*

Un singur prietin să ai pe lume și-i pré destul. Dar cum îl poți alege?

*

Caracterul nu e nici odată mic când omul este bun.

*

Spiritele false sânt nesuferite și inimile false îmi fac gróză.

*

Uitarea este o iertare involuntară.

Scrisoare din Berlin.

(Tuberculoza în toate părțile. — Șovinism științific. — Un maniac mult cetit.)

Bacilul tuberculoza, descris acum câțiva ani de profesorul meu Robert Koch, n'a știut că va veni un timp, în care va fi așa des numit. Nu mai dai de nici un om, care să nu-ți vorbească de marea descoperire a profesorului dela universitatea din Berlin, și se face urt auzind în toate părțile unul și acelaș cuvânt: tuberculoza. Și cu toate acestea, étă-me și pe mine cădând în acelaș păcat; cetitorii mei, cred, mi-ar lua-o de reu, dacă aș trece peste acest fapt, cum aș fi dorit să o fac.

Cetitorii »Familiei« ar dori să afle, câți ofticoși s'au vindecat deja până aci? Nici unul! Cum? Și informațiunile ce le-am cetit în jurnalele române și străine, nu sânt ele adevărate? Nici de cum! Domnule corespondent, ești sigur că nu te înșeli? Sânt sigur, că ați fost înșelați; sânt sigur, că minciunile publicate în jurnalele berlineze le-ați luat drept adevăr; sânt sigur, că peste curând veți auzi și din altă parte cuvintele ce ați vi se par neînțelese, din gura mea.

Acei ce cu ajutorul trompetei jurnalistice au răspândit vestea, că mijlocul contra ofitei s'a găsit, au făcut un reu foarte mare profesorului dr. Koch. Și încă mai mult au păcătuțit medicii, geloși de-a se imbogăți, cari au mințit, vorbind de casuri vindecate de ofică și beliture de pele (lupus.) Nu numai că nu s'a observat nici o vindecare, dar nici de ameliorare nu pôte fi vorbă. Ridicarea temperaturii corpului la tuberculoși nu se pôte numi vindecare, umflarea nasului bubos, tratat cu lichidul descoperit de Koch, nu se pôte numi ameliorare. Profesorul universitar dr. Oscar Fraentzel în ultima sa lucrare, publicată în »Deutsche Medizinische Wochenschrift«, arată într'un mod foarte lămurit, că speranța ce a avut în acest medicament, din și în și descrește. Și din protocolul obducțiunilor făcute de prof. Fraentzel la doi bolnavi muriți în cursul tratamentului, aș crede chiar, că injecțiunile lui Koch la persoane slabe pot apropiă sfârșitul bólei — prin mórte. Jurnalele inse tot mai urmază cu reclama, cu o reclamă meritorie numai halilor de vechituri, și lumea suferindă e trasă pe sfóră de niște medici-șarlatani, cari acum au găsit prilejul spre a se imbogăți.

Voi căută să descriu, într'un articol viitor, toate ce șcim despre tuberculoza, și atunci voi arată că eră un ceva nelogic, de-a crede în vindecarea ofitei. Precum e imposibil de-a transformă ziua în nópte, tot așa cu neputință vom puté luptá în contra bacilului tuberculozei. Deja acum inse aș dori ca cetitorii »Familiei« să mai lase iluziunile și să cređă, că ameliorările, ce deja aci le putem vedé în tratamentul ftisiei, vor urmă a esistá, chiar după ce vom fi uitat injecțiunile lui Koch. Dar decă am invětat ceva la acésta alarmă dată de diaristica germană, atunci e numai șovinismul științific, desvoltat cu multă complexitudine de germanii medici și nemedici.

Cine s'a ocupat numai cât de puțin cu progresul științelor moderne, șcie că afară de germanul Koch, și un savant francez a lucrat mult pe terenul bacteriologiei — și că acest francez se chiemă Pasteur. E de netăgăduit, că bacteriologia n'ar fi ajuns așa departe, decă Pasteur prin cercetările sale, n'ar fi format o cărare pentru cei ce l'au urmat. Cine a

studiat mai bine procesele putrediciunii, decât Pasteur? Ar fi putut Mikulicz și R. Koch constată că, pe lângă ptomainele descrise de Bergmann, Schmiedeberg, Panum, Znelger etc., microbii sânt cea mai principală pricină a putrediciunii, decă Pasteur n'ar fi inaugurat aceste cercetări experimentale?

Dar a neglija lucrările străinilor și a întorce spatele, când e vorba de-un francez, acésta e un ce foarte des observat la germani. În literatură ca și în știință, germanii au păcatul de a fi nihilisti, când e vorba de străini. Jurnalele germane sânt, relativ, mult mai cetite în străinătate, decât cele străine în Germania. Și cu toate acestea tot auzi trimbițarea obiectivității germane. Nemții au un obicei bun: chiar decă se servesc de descoperirile străinilor, nu dic unde le-au luat. În tocmai cum șice Molière: »je prends mon bien où je le trouve« — și totul e al lor.

*

E o trăsătură șovinistă, proprie mai tuturor scriitorilor din imperiul german. De răsfoim cartea »Rembrandt als Erzieher« de »un german« (Paul de Lagarde, cu adevăratul seu nume Boetticher, profesor de limbile semitice la universitatea din Goettingen în Germania), observăm acelaș lucru. Un om foarte cetit, cu multă carte, dispunând de un stil escelent, își umple o carte de aproape 350 pagini mare octav, cu un iperpatritism care numai nemțesc pôte fi, cu o nelegică bătătoare la ochiu, cu minciuni imbrăcate în hainuță patriotică — și acésta carte e așa de gustată de publicul german, încât a ajuns-o până la a două-decea edițiune. Nu tăgăduesc că cartea »Rembrandt ca educator« cuprinde multe adevăruri; recunosc că autorul dispune de un spirit, cum rar îl găsim; dar toate-s scrise dintr'un punct de vedere așa de unilateral, inima nemțului e așa de ingustă, încât, esaminând și neadevărurile vëndute sub eticheta filosofică, își vine să cređi că autorul e un maniac și că lectorii germani orbesc, indată ce îi vorbeșce cineva cu emfasă de gloriile germane. Séu să ne perdem de logică și de adevăr, să nu căutam a sondá productul dlui de Lagarde, fiind că dispune de antitese răpitore, de paradocse strălucitoare?

Incântat-am fost și eu la prima cetire a cărței; stilul escelent, un stil nemai vëdut dela Schopenhauer încóce, m'a marcotizat. Dar a venit și deceptiunea. Am vëdut că de multe ori, pasagele cele mai pline cu spirit, sânt nimicuri, séu decă voim: artificii limbistice. Și un individualism așa de strimt, o filosofie așa de superficială, o critică așa de trivială pôte incântá o lume așa de deșteptă ca cea germană? Admirăm și noi scrierea acestui bărbat, îl admirăm ca un ceva original, ca un om care-ș merge drumul lui — dar acésta nu ne opreșce de-a vedé și greșelile enorme cuprinse în cartea sa. Dar să nu ne mîmăm, decă a putut fi așa de cetit, decă aci teoriile sale greșite sânt așa de impunătoare; Papa Iuliu al III-lea († 1555) a dis, vorbind de domnire: »An necis, mi fili, quantilla prudentia mundus regatur?« Răspunsul rămâne pe partea cetitorilor.

Dr. H.

Moși pe groși.

(Fantasie.)

Amorul când este mut are cu densus o convicție care incredințeză pe o femeie că este iubită mai nainte de-a i se spune: acesta e limbagiul inimei pe care ea cată să-l înțelgă.

*

O fată adolescentă care începe a iubi, e ca un puiu neșit încă din găoțe: să se ferescă a-i da preredede lumină, căci având aripi, profită de ocazie și sboră.

Amorul prin cuvinte își exprimă ideile, prin ochi simțimintele.

Dacă amorul n'ar fi orb, multe femei ar fi triste.

Amorul din ochi e ca o baterie electrică: produce fiori ori de câteori privirile se întelnesc.

Amorul sentimental e ca filoxera.

Două lămpi dau mai multă lumină; două femei întunică spiritul.

Dela sărutare până la greșelă nu e decât un pas; dela amor la nebunie — o singură săritură.

Amorul e o fructă, câte-odată crudă, și atunci să se cocolă și-o ia altul, și câte-odată pré cocolă când se întemplă să fie viermănoasă.

Amorul e o enigmă care se dăce că e întelăasă de toți, dar pe care n'o pricepe nimeni.

Două prostii face omul în viața lui: când se însoră și când iubeșce.

Un cuvânt în particular despre amor.

S'au scris multe de amor și bune și rele, fiecare cum s'a priceput.

Unii pretind, că amorul e un »ce« neînțeles; alții — încă virgini, — îl cântă pe toate tonurile până ce li se rup cordele său spinărea.

Ce-a devenit amorul în epoca noastră? Nimic alt decât o marfă, pe care o cumperi cu vorbe! Și în ce constă dănsul? ... Când te-ai gândi serios, ai să dăci că în nimic; căci în adevăr sânt nimicuri toate: o privire galeșă, un suris, o stringere de mână pe sub ascuns, o sărutare nezărită — care-i măreșce farmecul, — étă tot ce compune amorul. Inse modul cum se interpretă toate acestea, face ca senzațiile să creșcă, să se desvólte. Și decât sângele și se infierbintă, inima își bate puțin mai tare ca de obicei, și se coloréză obrazul de un roșu aprins când do-reșci pe aceea care-ți place și tremuri de emoțiune când mâna ei îți atinge mâna, dăci că o iubeșci. Și cât credeți că ține amorul? Atât cât impresiile sânt vii, căci recindu-se într'o parte, nu trece mult ca și în partea cealaltă să se rēcască: dintr'un lemn care arde nu rămâne decât un cărbune acoperit cu cenușe, care se desvôleșce aprinđându-se ér la focul altor părechi de ochi.

A fost într'adevăr o vreme că amorul ér altfel, pentru cuvântul că nu trecea așa de repede dintr'o mână într'alta; acum s'a usat și el.

Înainte amantul simția ceea ce spunea și ér gata chiar la cel mai mare sacrificiu ce i s'ar fi cerut. Acum lumea s'a perfecționat! amoresul din epoca noastră, găseșce că e mai nimerit, — la un moment critic, — să se ascundă în vr'o ladă cu rufe ... în vr'un garderob cu rochii, or să fugă pe lerestră.

Se dăce de cătră mulți, că amorul e cel mai nobil simțimânt și că Dđeu l'a pus în inimile noastre alături cu imagina lui eternă și putintă. — Bine! tocmai de aceea se vede, că cei mai mulți profită de această ocazie ca să facă din amor o speculă.

De sigur că nimeni n'o să me contradică, că amorul e un formular vechiu, cu care își ajunge cineva scopul mai curând séu mai târđiu.

Căci decât unei fete tinere ai să-i spui că alerg după dănsa pentru că are farmec care-ți place, ér nici de cum minciuna că o iubeșci, de sigur că n'are să te asculte cu atăta ușurință; și nici nu te va urmă orbeșce cum o face când e convinsă — mulțumită vervei ce desfășuri, — că e iubită cu pasiune (? !)

Me mir fórte mult de un lucru: cum se face că miile de ființe care au fost odată înșelate, mai ascultă tot cu aceeaș naivitate declarațiile altuia, când șcie din esperință că tot un asemenea i-a fost fatal?

Pe mine m'a mușcat un căne; acuma îi ocolesc pe toți, de ore ce nu mai aș avé plăcere ca să-mi mai încerce și un altul stofa pantalonilor.

Alt șir de idei:

»Te iubeșc«, étă primele cuvinte cu cari se căsneșce cineva să cucerészce o inimă.

Dar ce se înțelege prin aceste două cuvinte? Aceea că le-a mai spus la o sută altele înainte, tot cu acelaș ton și tot pe aceeași manieră, séu vré să înțelgă aceea ce nu înțelege nici dănsul? din două trebuie să fie una; și acesta o spun cu destulă părere de reu.

Cei mai patetici de sigur că nu au să me numescă prost, pentru cuvântul că nu șciu ce e amorul, nu m'am încăldit nici odată la focul lui sacru, că nu-i cunosc plăcerile, căci altfel n'aș scrie așa de nesărat!

O fi și asta! dar mai întei de toate sânt curios să șciu: de câte ori au iubit cu pasiune acești dni, și de câte ori de ocazie, séu de poruncelă?

De pasiune să nu mai vorbim, de ore-ce ved cu destul regret că nu răspunde nici unul: E un cuvânt scris în caractere arabe și nu-l póte descifră; să vorbim atunci de amorul de ocazie! ... De-acestea sânt așa de multe la număr, că e mai bine să le lași nesocotite!

Atunci de ce să vorbim?

Ca să nu supărăm pe cei cu musca pe căciulă, să nu mai vorbim de nimic de-ocamdată.

Acosta inse nu me va puté împiedică de a nu dăce:

Vai! cât de reu am ajuns!

Gr. Mărunțean.

Dr. Koch și laboratorul seu în Berlin.

— Veđi ilustrațiunea din nr acesta. —

În nr. trecut al foi noastre informărăm și noi pe cetitorii noștri despre marea descoperire a drului Koch. Acosta descoperire a stărnit o adevărată revoluție în lumea medicală. S'au format două tabere: una optimistă, alta pessimistă. Care va fi având dreptate, viitorul va arată. Noi ne credem datori a informă pe cetitorii noștri despre amândouă părerile.

Corespondentul nostru din Berlin ne scrie în primul-salon, că este o mare esagerațiune la mijloc, ba că invențiunea este o imposibilitate.

Fată cu aceste un alt corespondent scrie acestea:

Tuberculoșii în primul stadiu se însănătoșesc cu desevărsire într'un interval de 4-6 săptămâni. Bolnavii cu caverne mici (în plămâni) se însănătoșesc de asemenea mai de tot; numai la tuberculoși în stadiu mare, la care cavernele sânt deja mari, nu se arată o ameliorațiune obiectivă ci subiectivă. Decă e într'adevăr cum conchide Koch că mijlocul ar produce o reacțiune locală și asupra părților atacate a plămânilor (cavernele), atunci ne putem nutri deja cu speranța, că și acești sărmani vor fi vindecați.

Doctorul Billroth din Viena țice, că în atare cas o operațiune la caverne e foarte înlesnită. Greutatea unei atari operațiuni constă până acuma în curățirea radicală a părților cavelnelor de bacilele și celulele atacate de aceste. Fiind că plămânii sunt bogați în vase sangvine, eră de temut o pierdere mare de sânge cu o consecință mortală. Dcă mijlocul lui Koch într'adevăr reacționează asupra celulelor atacate în caverne, pentru care supozițiune sputusul schimbat vorbeșce, atunci aceste celule devin necrotice și se depărtază foarte ușor de pereții cavelnelor, o operațiune chirurgicală e atunci foarte înlesnită.

Mijlocul drului Koch are proprietatea de a nimici țesătura celulată viă; asupra țesăturii deja mörte n'are nici o reacțiune cât timp nu se găsesc încă urme de bacile. Acastă proprietate eminentă permite ca bolnavii să se obișnuască cu doze mari fără de a fi témă de vr'o reacțiune vătămătoare asupra organelor. În altă parte inse se pöte nimici ori ce urmă de bacile aflate în corp prin doze mărite, deci pöte avé loc o cură radicală. Ori și cine va înțelege, că în atare cas diagnostica tuberculosei a câștigat foarte mult, căci ori și ce urmă de tuberculosă se pöte constată și nimici. Fiecare om sănatos pöte constată ușor dcă în corpul seu se află vr'o urmă de tuberculosă. La mai mulți pacienți injectați țilele acestea cu lichidul lui Koch s'au arătat reacțiuni afară în părțile atacate și în alte în aparență sănătoșe, dovédă că tuberculosă a început deja să atace aceste părți și ar fi venit la ivélă mai târziu. Până acuma nu s'au putut deosebi bólele cancerul și larynx de afecțiuni tuberculose, acuma prin mijlocul lui Koch asta se pöte constată imediat.

Koch recomandă medicilor de a constată, la casuri dubioșe, dcă sputusul conține tubercule. Până acuma asta se negliă foarte mult. căci eră fără folos chiar dcă s'au constatat atari bacile; de acuma inse diagnostica în acastă privință trebuie să fie precisă.

In sfârșit étă câteva date biografice:

Robert Koch s'a născut în 14 decembre 1843 în Clausthal în Prusia și după terminarea studiilor medicale s'a stabilit ca medic la țără în partea ostică a patriei sale. Modestul practic se ocupă inse și acolo cu cercetări științifice din bacteriologie și după ce a publicat mai multe lucrări, înainte de acéta cu 10 ani a fost chemat la Berlin în Reichsgesundheitsamt. În 1882 a urmat descoperirea bacilului tuberculosei, în 1883 Koch a fost însărcinat cu conducerea comisiei, pe care a trimis-o statul german să studieze cholera în Egipt și India. De acolo s'a întors Koch cu bacilul cholerei asiatică și peste tot el a pus basa științifică bacteriologiei, celei mai tinere fiice a medicinei, care până acum a arătat cele mai uimitore rezultate.

Publicăm și o ilustrațiune cu portretul drului Koch care lucră în laboratorul seu.

Literatură și arte.

Clădirea camerei și senatulul în București. Ministerul de interne al României a deschis un concurs internațional pentru întocmirea proiectelor clădirii camerei și senatului în București. Conform programului, proiectele concurenților au fost depuse la 1 novembre la București și la 3 novembre pe la diversele delegațiuni române în străinătate. S'au depus șese proiecte din țără și peste 20 din străinătate. Cea mai mare din proiecte sunt pentru clădirea camerei. Printre arhitecții români, scrie »Românul«, cari au

depus proiecte sunt: Mincu, Socolescu, Maimarolu, Băicoianu și Nedelescu. Proiectele vor fi espuse în una din sălile Ateneului nou, în timp de opt țile, cu începere de joi séu vineri, după care va urmă judecarea concursului, și încă opt țile de espoziție publică.

Pui de lei. Sub acest titlu a apărut la București un volum de poesii naționale istorice de dl Ioan Nenițescu, cunoscut și din colónele foii noastre. Aflăm cu plăcere, că publicul care nici la București nu springese mișcările noastre literare, a întimpinat cu căldură acéta publicațiune. Acéta încă probéză, că n'au dreptate cosmopolitiții noștri, cari combat poesia națională și susțin că lumea modernă nu mai are gust pentru asemenea inspirațiuni.

Curs de sculptură în București. Dl Hegel, sculptorul care a lucrat mai multe statui în țără, a fost numit profesor la școla de arte și meserii din București, unde a și început a predă cursul de sculptură. În curénd, serie »Românul«, dl Hegel va predă și cursul de turnătorie în bronz. Dsa a tăcut chiar mai multe încercări de turnat în bronz, în fața elevilor și a reușit pe deplin.

Teatru și musică.

Șciri teatrale și musicale. Dl A. C. Cuza a fost numit membru în comitetul teatral din Iași, în locul dlui T. Burada. — *Serbările jubileului Ateneului român* din București promit a fi splendide. Vor fi trei tablouri vivante: Mama Grachilor. — Curtea dómnei Despina. — Dokia.

Dșóra Bărsescu la București, contrar șcirea ce publicarăm în nr. trecut, nici de asta-dată n'a putut să jöce. Debutul s'a anunțat cu litere mari și publicul s'a intrunit în numer mare la teatrul din salele Băilor Eforiei, ca să asculte pe artista română — în limba germană. Inse acolo a găsit porțile încuiate și o scrisöre a artistei care anunță lumii, că cu astfel de trupă rea dënșă nu pöte jucă, căci nu vré să se compromită în capitala țării sale natale. Artista tötă țiuva a ținut repetiții cu trupa angajată de directorul Dorn, inse töte încercările sale d'a instrua pe membri trupeii au ramas zedarnice, deci a plecat la Berlin, să angajeze dënșă o trupă, cu care apoi se va reintörce spre a jucă piesele anunțate. Artistul Norini, serie »Românul«, care a venit împreună cu dra Bărsescu, a ramas în București pentru a aranja reprezintațiile ce va da celebra artistă la reintörcere. Étă seria reprezentațiunilor ce va da la întörcere celebra artistă Agata Bărsescu. Des Meeres und der Liebe Wellen. — Eva — Gyges. — Camélien Dame. — Anfrau. — Actul II din »Don Carlos«; actul al V-lea din »Vorüber«, actul III din »Romeo und Julia«, séu piesa »Esther«, intrégă.

Concertele Hubay Popper în Budapesta începând acest an mai timpuriu ca obișnuit sunt deja la a 2-a numer. Cel de luni, 24 a curenteii, a fost unul din cele mai reușite a stagiunei. Dl Hubay, care e în călătorie artistică în Rusia, unde serbeză rare triumfuri, a fost înlocuit prin maestrul de concerte Petri, profesor în Dresda. Arcușul seu nobil și măsurat, jocul seu classic au produs mare efect în cvartetul D dur de Haydn. Dar unde töte ecalitățile jocului seu au apărut în tötă frumuseța lor, și mai cu deosebire un frumos ensemblu eră în G-mol cvartet de Bethoven. Adagio acelui cvartet în care și dl Popper a pus tot focul, tötă căldura și eleganța jocului seu și unde și dnii Bloch și Grünfeld nu au ramas înderét a fost o interpretațiune din cele mai reușite ce se pot visă, a fost adevérat Beethovenă, adecă sublimă. Dl

Petri a executat in acea s^{er}ă și enorm dificila Chaconne de Bach, fără nici o dificultate. Publicul a făcut parte dreptă tuturor și succesul nou al dlui Poppe de pus alături cu țilele cele mai strălucite din trecut. Sala, ca totdeauna, indeseuită de un public distins, de și inormentarea contelui I. Károly, ce avu loc in acea ți a oprit inalta aristocrația d'a ap^{ar}é in sala redutei in acea s^{er}ă.

Corul vooal român din Biserioa-albă la 16 l. c. a serbat sfințirea lirei sale. Serbarea s'a executat intocmai după programa ce publicarăm și noi. Bravul nostru cor vooal de acolo și de-astadat^ă a isbutit escelent, probând și cu asta ocasiune că este unul din cele mai bune coruri vooale românești. Cele doue coruri, germană și s^{er}bă, au fost aplaudate alătorea cu corul românesc. Onóre conducătorilor!

Concertul Hilgerman in Budapesta. Dna Hilgerman dela opera mare a arangiat o serată unde a voit să facă cunoscut publicului din capitală bogatul seu Album de cântece din toți timpii și de tôte naționalitățile. Stradella, Beethoven, Mozart, Rosa, Wagner, Schuman, Arányi, Erkel, Ziahy, Schubert, Hubay, Majnal, Mihailovitz etc. cu ce nume a fost acoperită programa. Tôte acele Lieder și canzone au fost țise cu gust și inteligență și cântate cu o voce de bună școlă, admirată și aplaudată de numerosul public. Dl Göczy, pianist de talent, a produs mare efect cu variațiunile de Mendelsohn și impromptu de Raff.

Operă română. Cetim in »Românul»: Dl Marinescu (Marion) cunoscutul publicist și autor al cronicelor de mahala a terminat libretul unei operete, luată din viața din mahala. Dl Marinescu a propus dlui Mauriciu Cohen, cunoscutul profesor de musică a-i face partițiunea musicală.

Piesă musioală nouă. De ce? e titlul unei romante noue, compuse de chitaristul Năstase Ionescu din București.

Biserică și școlă.

Șoiri biserioești și șolare. Dl Dimitrie Procopovic, archipresbiter-starofor, in archidieceasa Bucovina, la 20 novembre ș-a serbat in Mămăești lângă Cernăuți, jubileul de 60 ani ai preoției sale; jubilanțul e de 87 ani. — Dl Ludovic Simon, mare proprietar in Sângeorgiul-de-Câmpie, a trimis presidentului Asociațiunei transilvane 100 fl., ca din aceștia să se cumpere doue mașini de cusut: una pentru internatul Asociațiunei și alta pentru școlă de fețițe din Blaș. — Dl Aurel A. Suciș e numit profesor la catedra de partea șciințifică dela gimnasiul real din Turnu-Măgurele.

Jubileul mitropolitului Vancea. La 3 decembrie se va serbă in Blaș jubileul de 25 ani ai episcopiei mitropolitului dr. Ioan Vancea. Serbarea se va ține in tôte archidieceasa și din incidental acesta s'a colectat pentru inființarea unei școle române de fete in Blaș. Totodată se va predă jubilanțului și un album de felicitare din tôte diecesele gr. c. române.

Instalațiune de preot ou gendarmi. Cetim in »Gazeta Transilvaniei»: In comuna românescă Feldru din comitatul Bistrița-Năsăud s'a întemplat la 16 novembre n. o mare v^{er}sare de sânge. După informațiunile, ce le avem până acum, și după cum scriu țiarele unguerești, lucrul s'a întemplat așa: In comuna numită se numise ca preot un așa numit Onisiu Rotariu, pe care poporul nu-l voia cu nici un preț. Rotariu, cu câțiva partisani ai sei șciea de asta, de aceea se luară dispoșiuni, ca de-odată cu prezentarea lui Rotariu in comună, să se prezenteze și șese gendarmi. Batjocura acésta a trebuit să ațite pe

popor, care nu voi să șcie de frica gendarmilor, ci când preotul Rotariu voi să ésa din biserică, poporul érá să-l inhațe. Rotariu, cu vicarul Moșiș dela Năsăud, care-l instalase, și alți partisani de ai lui Rotariu, se inchiseră in biserică, ér gendarmii se aședară in ușa bisericei cu pușcile pline. Intre popor și gendarmi se născu c^{er}tă, gendarmii incepură a descărca pușcile, ér poporul aruncă cu petrii asupra gendarmilor. Femeile române se țice, că încă ar fi luat parte la acésta luptă, desvoltând o bărbăția și curagiu deosebit. Gendarmii au descărcat 35 de glonțe, 7 ómeni au remas morți pe loc, ér 15 au fost greu răniți, așa că pușini din ei se crede, că vor mai puté scăpă cu viață. Intre morți se află și 2 femei. Mult sânge nevinovat s'a v^{er}sat și strigă r^{es}plătire la ceruri.

Academia ortodoosă pentru literatură, retorică și musică bisericescă in seminarul archidiececan din Cernăuți s'a constituit pentru anul de activitate 1890/91 in adunarea sa din 15/27 novembre in modul următor: Președinte al societății: Vasile Găjnă, stud. teol.; cassar: Dimitrie Telégă, stud. teol.; secretar de interne: Teodor Bălan, stud. teol. Comisiunea secțiunii literare: președinte al secțiunii și I vicepreședinte al societății: Tit Popescu, stud. teol.; bibliotecar: Vasile Lucan, stud. teol.; econom: Stefan Cepișca, stud. teol. Comisiunea secțiunii musicale: președinte al secțiunii și II vicepreședinte al societății: Mihail Ursuléc, stud. teol.; secretar de esterne: Zaharie Percec, stud. teol.; controlor: Constantin Hlibka, stud. teol. Comisiunea revisuitoare: Ioan Pohóța, stud. teol.; Vasile Gheorghiu, stud. teol.; George Draczynski stud. teol.

Alegeri pentru congresul biserioeso național din Sibiu. In diecesa Arad, pe teritorul consistorului, aradan alegerile deputaților mireni s'a ficsat pe 2/14 decembre, alegerile deputaților preoțesci in 4 decembre n. Scrutinul se va efeptui in țiaua de 9/21 decembre.

Școolele medii in Ungaria. In raportul privitor la starea școalelor medii pe anul școlar 1889—90 ministrul ungueresc de culte constată că numeróse școle medii din ț^{er}ă s^{un}t încă și acum impoporate. Din acéșta cauză ministrul a intrat in conțelegere cu mai multe orașe pentru sporirea școalelor. El declară, că se va nisui, ca cărțile de școlă străine să le scótă din școolele medii și să le inlocuescă cu cărți din patrie. In anul trecut au fost in Ungaria 161 gimnasii și 29 școle reale; cu totul așa dară 180 școle medii. Dintre aceste stau la dispoșiunea ministrului 49, sub conducerea statului 73, ér 58 au fost autonome confesionale. Cu 8 clase au fost 113 școle. Numérul total al școlarilor din școolele medii au fost: 43,610, mai mulți cu 645 ca in anul trecut. Numérul total al profesorilor a fost 3031, ér averea școalelor se socoteșce la 24.870,000 fl. La universitatea din Budapesta au funcționat 173 profesori, anume: 11 la teologie, 36 la drept, 64 la medicină și 62 la facultatea filosofică. Numérul ascultătorilor a fost in semestrul prim 3533. La universitatea din Cluș au funcționat anul trecut 68 profesori; studenți au fost 565.

Societatea academoală „Junimea” din Cernăuți invită la serbarea aniversării a XIII-a a fundării sale, care va avé loc luni in 8 dec. (26 nov.) a. c. in pavilonul hotelului »Weiss.» Cernăuți, novembre 1890. Pentru comitet: președinte: stud. teol. Petru Ionescu. Secretar: stud. teol. Adrian P. Desseanu.

Ce e nou?

Hymen. Dl dr. Cornel Diaconovich, directorul revistei »Romänische Revue», la 10/22 novembre ș-a

celebrat în biserica gr. c. Santa-Barbara din Viena cununia cu dşora Iosefina Engel. — *Dl dr. Vasile Bologa*, profesor la şcola de fete din Sibiu a Asociaţiunii transilvane, la 12/24 novembre s'a cununat cu dşora Letiţia Papiu, fiica protopresbiterului Ioan Papiu din Sibiu. — *Dl Virgil Pop*, absolvent de teologie din Cristian, la 11/23 novembre s'a cununat cu dşora Eugenia O. Comanciu în Veneţia-inferioară. — *Dl Nicolae Jugănar*, culegător-tipograf în Braşov, în duminica trecută s'a cununat cu dra Maria Neuş asemenea din Braşov. — *Dl Augustin Micu*, absolvent de teologie al archidiecesei Sibiu, la 11/23 novembre s'a cununat cu dşora Maria Hermina St. Tîfra, la Selişte.

Solri personale. *Dl dr. A. Mureşan*, directorul ziarului »Gazeta Transilvaniei« la 25 l. c. ş-a implinit pedepsa de 6 săptămâni în arestul dela tribunalul din Cluş. — *Dl dr. George I. Ciurcu* este numit şef de clinică oftalmologică la facultatea de medicină din Bucureşti.

Asociaţiunea transilvană. *Despărţământul Mediaş* va ţine adunarea sa constituitoare la Mediaş în 3 decemre n.; adunarea această, la recercarea comitetului Asociaţiunii, s'a convocat de dl Dionisiu Roman c. advocat în Mediaş. Afară de inteligenţa română din Mediaş, va lua parte şi cercul administrativ Bertan-Buia.

O desooperire a doctorului Babeş. Citim în »Românul«: Pecând lumea ştiinţifică şi profană este mişcată de descoperirile profesorului german Koch asupra vindecării tuberculozei, institutul bacteriologic român, care, de şi tînăr, se distinge printr'o activitate neintruptă, e în punctul de a face o descoperire, care-i va face onóre. Dl profesor dr. Babeş, neobositul director al institutului, într'o lecţiune ţinută zilele trecute a anunţat studenţilor, că a găsit mijlocul de a vindeca turbarea, chiar când a început a se declară simptomele ei. Se ştie, că dl profesor Babeş mai demult modificase deja metoda Pasteur de tratare a turbării, modificare, care a fost comunicată şi academiei din Paris; perfecţiunea ultimă inse, ce e în punctul de-a aduce, va pune şi mai mult în vedă, de e posibil, serioşitatea lucrărilor domnului profesor Babeş şi a institutului pus sub conducerea sa.

Testamentul lui Nicolae F. Negruţiu. Din Gherla se scrie ziarului »Telegraful Român«, că testamentul repositului Nicolae F. Negruţiu s'a deschis zilele trecute. Casele sale cele mai frumoşe din totă Gherla, cari aduc un venit de peste 2000 fl., le-a testat bisericeii gr. cat. respective diecesei, cu aceea, ca ele să fie o fundaţiune nealienabilă pentru studenţii gr. cat. cu preferinţă fiind cei din familia Negruţiu. Totă ingrigirea fundaţiunii şi distribuirea stipendiilor din venitul de 2000 al caselor este dată în mâna consistoriului gr. cat. de acolo. Totă ceealaltă avuţie de ori ce natură a testat-o fraţilor sei, adecă trei fraţi şi o soră măritată, ca să o împartă în părţi egali. În etern amintirea lui!

Neorolôge. *Maria Filip n. Oltean*, soţia advocatului George Filip din Alba-Iulia. a reposit acolo la 21 novembre în etate de 51 ani. — *Petru Mera*, absolvent de a 8-a classă gimnasială, fiul preotului Ioan Mera din Honţişor, a murit la 10 novembre n.

Sosind şi érna rugăm pe toţi aceia cari nici acuma nu ne-au trimis abonamentul, să-şi facă datoria.

Ghicitóre de şac.

De Cornelia Putici.

le	şop	re	nă	Flo-	pa-	se-	ta
ce-	nei	ri	tit	Pa-	ér-	re-	ment
Le-a	séu	al	ţit	pe	M.	Tris-	ri
tóm-	tă-	vënt	a-	că-	mu	ni	re-
veş-	ma	şi	dus	Po-	mult	le-au	ra
e	a-	te	să	a-	n. C.	du-	te
jit	in	ră	tu-	o	ni	bó	ln*
Le-a	ră	Căci	tai	co	na-	ves-	că

Se póte deslegá după promenada calului. Terminul de deslegare e 20 decembre. Ca totdeauna şi de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

*

Deslegarea logogrifului din nr. 31 :

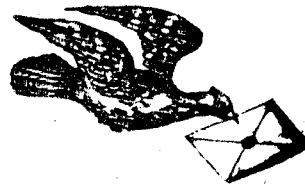
Maioreşcu
Antic
Romulus
Ironie
Omar
Aluat
Rege
Alep

Literele iniţiale, cetite de sus în jos şi cele finale cetite de jos în sus, dau numele : »Mărioara Petrescu«, autórea logogrifului.

Deslegare bună primirăm dela domnişórele Angelina Popovici, Mariţi P. Simţion şi Otilia Raţ.

Premiul fu dobândit de dşora Otilia Raţ în Kapnikbánya.

Poşta redacţiunii.

Poesii B. Nici acele n'au fost bune, dar aceste sînt şi mai rele.

La fěrmul mării. E mai buşnşórá decăt celelalte; credem că cu timpul, prin studiu, vei izbúti.

Ţ-am spus codrule. Idee şi fórmă pré usată.

Inima şi mintea. Nu găsim în ea nici inima, nici mintea. *Boziaş.* Bun ajuns!

Balomir. Trimite şi din alţi autori d. e. din Leopardi. Séu vr'o novelă de cutare autor cunoscut.

Călindarul săptămânei.

Ziua sept.	Călindarul vechiu	Calind. nou	Sórele
Dumin. 26 după Rusalii Ev. 9 dela Luca c. 12 gl. 1, a inv. 4.			[res.] ap.
Duminecă	18 S. M, Platon şi Roman	30 Andreiu	7 18 4 15
Luni	19 Prof. Avdie	1 Dec. Oscar	7 10 4 20
Martí	20 Par. Grigorie	2 Candida	7 12 4 19
Mercuri	21 (†) <i>Intrarea în bis.</i>	3 Fran Xaver.	7 13 4 18
Joi	22 S. Apost. Filimon	4 Barbara	7 14 4 17
Vineri	23 Par. Amfilochie	5 Sava	7 16 4 16
Sămbătă	24 Mart. Ecatriema	6 Nicolae	7 17 4 16

Proprietar, redactor respunđător şi editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Iosif Lang în Oradea-mare.